

66.

TEOLOŠKO-
PASTORALNI
TJEDAN

Suvremeni čovjek pred ponudom spasenja

ZAGREB, 20. – 22. SIJEČNJA 2026.

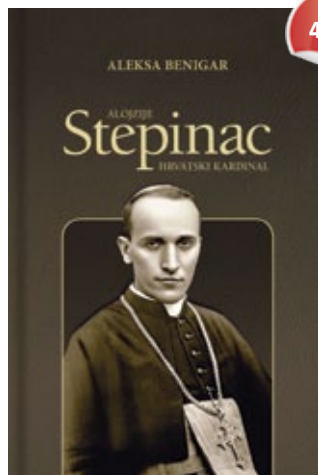
preporučujemo

Glas Koncila

www.glas-koncila.hr

Aleksa Benigar

Alojzije Stepinac – hrvatski kardinal

40 €

Suzana Vuletić

Dileme kliničke bioetike

U perspektivi
medicinskog
personalizma i
kršćanske
deontologije

45 €

**Popust za
sudionike
TPT-a!
Pojedinačna
izdanja
snižena su
do 70%.**

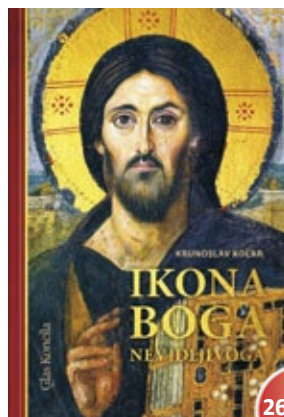
Ivan Miklenić

Pogledi u hrvatsku stvarnost

Komentari
Glasa Koncila
(2013. – 2020.)

30 €

26,50 €

Krunoslav Kolar

Ikona Boga nevidljivoga

Uvod u teologiju ikone s
teološkim iščitavanjem
ikone Krista Pantokratora

Josip Mužić

Beskompromisna politika katolika

Principi o kojima se
ne pregovara

28 €

Suvremeni čovjek pred ponudom spasenja

Molitva na otvaranju 66. teološko-pastoralnog tjedna

Suvremeni čovjek pred ponudom spasenja

Bože, vrelo svakoga milosrđa i sve dobrote!

Ti si čovjeku kao svoj dar podario spasenje
i odgovorio na njegove ponizne molitve i čežnje.

Kad se čovjek udaljio od tebe, nisi ga napustio,
nego si ga vodio prema oslobođenju od grijeha i smrti.

U Kristovu daru života objavio si puninu ljubavi
i čudesno započeo spasenje svoga novog naroda.

U njemu nam je zasjala milosna razmjena spasenja:
Krist se rodio kao čovjek, a mi smo primili božanski život.

Podaj nam udjela u Kristovu vazmenom otajstvu
da čvrstom vjerom postanemo svjedoci tvoje ljubavi.
Obdari nas mudrošću da budemo vidljivi znak spasenja
i zavrijedimo primiti nove darove tvoje dobrote.

Daj da se brinemo za stvoreni svijet i promičemo mir
te pod tvojim vodstvom ostvarujemo životno poslanje.

Udijeli nam pomoć da u prolaznostima ovoga svijeta
dostignemo puninu života i spasenja u vječnosti.

To te molimo po Kristu Gospodinu našem. Amen.

Suvremeni čovjek pred ponudom spasenja

Tema 66. teološko-pastoralnog tjedna u organizaciji Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu nosi naslov: *Suvremeni čovjek pred ponudom spasenja*. Zašto ova tema? Prije svega radi se o temeljnom pitanju teologije koja u svakoj epohi, a posebno u promjeni epohe, ne može zaobići raspravu o smislu ljudske egzistencije i Božjem odgovoru na ljudske čežnje. Spasenje je događaj i iskustvo koji se u teološkom, ali i svakodnevnom vjerničkom govoru najčešće vezuju uz smisao ne samo Kristova vazmenog otajstva nego i ljudskog života općenito. Važnost ove teme dodatno je osnažena činjenicom da se na početku 21. stoljeća nalazimo u vremenu duboke kulturalne transformacije koja je obilježena individualizmom, materijalizmom, ali i sve većom dominacijom tehnološke paradigme. U tom kontekstu teološko i pastoralno promišljanje o spasenju poprima novu urgentnost kako bi i u promijenjenim okolnostima kršćanski navještaj spasenja ostao radosna poruka koja istovremeno uključuje dar i poziv, milost i odgovornost, transcendentnu i povijesnu dimenziju.

Naime, Božja ponuda spasenja koja se nalazi u srcu navještaja Crkve danas se susreće s najmanje dva iskrivljena shvaćanja koja se, zbog sličnosti s drevnim doktrinarnim devijacijama pelagijanizma i gnosticizma, nazivaju neo-pelagijanizam i neo-gnosticizam. Dok je neo-pelagijanizam odraz kulturalnog individualizma i uvjerenja da čovjekovo ostvarenje i spasenje ovisi o vlastitim snagama, neo-gnosticizam spasenje svodi na unutarnje i subjektivno iskustvo, odvojeno od konkretnih odnosa s drugima i stvorenim svijetom. Takva shvaćanja često su skrivena iza određenih oblika duhovnosti koje naginju intimizmu i zagovaraju važnost odnosa s Bogom, ali pritom zaboravljaju uključiti jednako važnu dimenziju povijesti ili provode etičku redukciju kršćanstva svodeći Kristovu osobu na model koji nadahnjuje velikodušne čine, dok njegovo djelo preobrazbe čitavog stvorenja i uključivanje ljudi u novo postojanje pomireno s Ocem ostaje u drugom planu.

Ovdje je potrebno naglasiti kako ni kultura blagostanja, kao ni potrošačko društvo ne ostavljaju poimanje spasenja izvan svojih utjecaja. Spasenje tako prolazi kroz značajne interpretativne promjene pod utjecajem sekularizacije, konzumerizma, individualizma i pluralizma vrijednosti. Suvremeni čovjek spasenje često ne doživljava kao isključivo religioznu ili tran-

scendentnu stvarnost, već ga tumači kroz prizmu osobnog ostvarenja, psihološke dobrobiti ili društvene pravde. Spasenje se svodi na materijalne ili psihološke aspekte egzistencije, ono se traži u uspjehu, zdravlju, sigurnosti ili samoostvarenju. U multireligijskom i multikulturalnom okruženju raste zanimanje za različite modele spasenja i ono se više ni u tradicionalnim kršćanskim društvima ne vezuje isključivo uz kršćansku tradiciju, već i uz druge religijske i filozofske sustave. Značajni produžetak prosječnog životnog vijeka u zadnjih sto godina, ali i porast kvalitete života i standarda utjecao je na gotovo jednaki porast ravnodušnosti prema religijskom značenju spasenja, svodeći ga na tradiciju ili običaj, bez dublje egzistencijalne angažiranosti.

Unatoč porastu svih navedenih utjecaja, pitanje o spasenju i dalje postoji i često se očituje u širem smislu, kao traganje za odgovorom na temeljna pitanja o patnji, smrti, smislu života i ljudskih odnosa. Temeljna ljudska potreba za oslobođenjem, smislom i puninom života uvijek ostaje prisutna, jer je upisana u antropološku strukturu ljudskog bića i stoga zadržava svoju egzistencijalnu, kulturalnu i teološku aktualnost. Ako je istina da kršćanska poruka spasenja ponekad nailazi na ravnodušnost suvremenog čovjeka – kao da dar nade, smisla i nove životne perspektive kroz susrest s Bogom u Isusu Kristu nije potreban za ispunjen život –, suočavanje s različitim životnim krizama ili gubitkom smisla može pripremiti sluh za navještaj spasenja.

Kršćanski govor o spasenju ukorijenjen je u biblijskoj tradiciji koja nedvosmisleno svjedoči da je spasenje isključivo Božji dar, ali dar koji uključuje čudesnu sinergiju božanskog i ljudskog djelovanja. Bog je protagonist spasenja, on oslobađa od ropstva, neprijatelja, smrti i grijeha, ali i poziva čovjeka da sudjeluje u procesu spasenja i oslobođenja. Iza svake stranice Novog zavjeta skriva se uvjerenje da spasenje svoju puninu dostiže u osobi Isusa Krista, a teologija preuzima i dalje razvija tu kristološku vjeru pokazujući kako njezina jedinstvena formulacija uključuje dva nerazdvojiva aspekta, ozdravljajući i uzvisujući. Suvremena teologija će u promišljanje o spasenju uključiti i druge aspekte koji su s njim povezani, a to su konkretizacija spasenjske poruke u Crkvi, kao sveopćem sakramentu spasenja, društvenim odnosima i solidarnosti sa siromašnima, ali i brizi za stvoreni svijet, promicanju dijaloga, mira i nenasilja, osobito u kontekstu ratnih sukoba.

U svjetlu svega što je navedeno možemo zaključiti kako je tema spasenja itekako teološki i pastoralno relevantna i zaslužuje jedan teološko-pastoralni simpozij. Radi se o temi koja je pogodna za interdisciplinarni pristup, kojim se uspješno mogu nadopunjavati filozofija, biblijska teologija, patristika, fundamentalna i dogmatska teologija, pastoralna i duhovna teologija, ali i ekumenska teologija, sociologija i jezične znanosti.

Pitanja na koja 66. teološko-pastoralni simpozij želi odgovoriti su sljedeća:

- Na koji način suvremeni čovjek doživljava i razumije pojam spasenja u kontekstu sekularnog, pluralističkog i tehnološki obilježenog svijeta?
- Koje filozofske pretpostavke i izazovi oblikuju razumijevanje spasenja u doba sekularizma i post-metafizičke misli?
- Kako Pavao u svojim poslanicama povezuje opravdanje i spasenje – i na koji način to utemeljuje kršćansku teologiju otkupljenja?
- U kojoj se mjeri u suvremenoj teologiji i pastoralnoj praksi pojavljuju oblici neopelagijanizma i neognosticizma koji iskrivljuju istinski pojam spasenja?
- Kako procesi sekularizacije i religijske promjene utječu na vjeru u spasenje i na religioznost u hrvatskom društvu danas?
- Koje patrističke vizije spasenja imaju trajnu aktualnost za današnje teološko i pastoralno promišljanje?
- Kako shvatiti univerzalno Kristovo otkupljenje u svjetlu dijaloga s drugim religijama i različitim tradicijama duhovnosti?
- Koje su sličnosti i razlike između istočnoga pojma pobožanstvenjenja i zapadnoga pojma otkupljenja te kako ih danas teološki povezati?
- Kako govoriti o spasenju na način koji je razumljiv suvremenom čovjeku, ali ostaje vjeran objavi i predaji Crkve?
- Na koji se način u pastoralnoj praksi može prijeći od individualističkog razumijevanja „spasjenja duše” prema zajedničarskoj i društvenoj dimenziji spasenja?
- Kako župnik, u konkretnoj stvarnosti župne zajednice, može biti vjerodostojan služitelj, a ne samo službenik spasenja?

Nadamo se i vjerujemo da će odabrana tema nadolazećeg 66. teološko-pastoralnog tjedna, svojom važnošću i kreativnom razradom, biti dobar poticaj teolozima, svećenicima, vjeroučiteljima i ostalim crkvenim djelatnicima da promisle o temeljnoj kršćanskoj poruci spasenja i novim načinima njezinog navještaja u kontekstu suvremenosti.

Radujući se suradnji, želim Vam svako dobro i najsrdanije Vas pozdravljam!

U ime Povjerenstva za Teološko-pastoralni tjedan

Doc. dr. sc. Jakov Rađa, v.r.

Program 66. teološko- pastoralnog tjedna

Prvi dan: utorak 20. siječnja 2026.

9.00 Otvaranje Tjedna
Dekan KBF-a Sveučilišta u Zagrebu
prof. dr. sc. Mario Cifrak

Moderator: izv. prof. dr. sc. Stipo Kljajić

9.40 Prof. dr. sc. Anton Tamarut
Suvremeni čovjek pred ponudom spasenja

Rasprava

11.00 Odmor

Moderator: prof. dr. sc. Danijel Tolvajčić

15.00 Doc. dr. sc. Tomislav Zečević
Opravljanje i spasenje u pavlovskim spisima

Rasprava

15.45 Izv. prof. dr. sc. Ivan Dodlek
*U potrazi za izgubljenom puninom: neke filozofijske
pretpostavke za kršćanski govor o spasenju u
(post)sekularnom dobu*

Rasprava

16.30 Odmor

17.00 Prof. dr. sc. Siniša Zrinščak
*Spasenje i hrvatsko društvo: sociološka perspektiva
fragmentirane religioznosti i fragmentiranog društva*

Rasprava

Drugi dan: srijeda 21. siječnja 2026.

Moderatorica: izv. prof. dr. sc. Andrea Filić

- 9.00 Izv. prof. dr. sc. Vanda Kraft Soić
Patristički pristupi spasenju: crkveni oci i njihova aktualnost

Rasprava

- 9.45 Izv. prof. dr. sc. Nedjeljka s. Valerija Kovač
Suvremene tendencije neopelagijanizma i neognosticizma u svjetlu kršćanskoga poimanja spasenja

Rasprava

- 10.30 Odmor

- 11.00 Izv. prof. dr. sc. Tomislav Kovač
Univerzalno Kristovo spasenje i druge religijske tradicije

Rasprava

- 12.00 Odmor

Moderator: dr. sc. Milan Dančuo

- 15.00 Doc. dr. sc. Ivan Majić
Kako govoriti o spasenju danas? Mogući motivi (ne)religijskog govora o spasenju

Rasprava

- 15.45 Rad po grupama

Moderatori: izv. prof. dr. sc. Vanda Kraft Soić,
izv. prof. dr. sc. Nedjeljka s. Valerija Kovač,
izv. prof. dr. sc. Tomislav Kovač,
doc. dr. sc. Ivan Majić

- 17.00 Odmor

- 17.30 Izvješća radova po grupama i rasprava

**Dvorana Vijenac
Zagreb, Kaptol 29a
20. – 22. siječnja 2026.**

Program 66. teološko- pastoralnog tjedna

Treći dan: četvrtak 22. siječnja 2026.

Moderator: prof. dr. sc. Nikola Vranješ

9.00 Dr. sc. Ivan Pleše
*Otkupljenje i pobožanstvenjenje: istočno i zapadno
poimanje spasenja*

Rasprava

9.45 Prof. dr. sc. Josip Šimunović
*Od spasenja duše do komunitarne dimenzije spasenja u
pastoralnoj praksi*

Rasprava

10.30 Odmor

11.00 Dr. sc. Andrija Miličević
Župnik između službenika i služitelja spasenja

Rasprava

12.00 Plenarna rasprava

Moderatori: izv. prof. dr. sc. Stipo Kljajić,
doc. dr. sc. Jakov Rađa

13.00 Zatvaranje Tjedna
Dekan KBF-a Sveučilišta u Zagrebu
prof. dr. sc. Mario Cifrak

Sažeci predavanja

prof. dr. sc. Anton Tamarut

Suvremeni čovjek pred ponudom spasenja

Suvremeni čovjek nije neko općenito i apstraktno biće, nego čovjek određen među ostalim konkretnim zemljopisnim, povijesnim, političkim, društveno-ekonomskim, kulturnim i duhovnim kontekstom. Obilježen je prevladavajućim modelom društvenih odnosa, odnosno sustavom vrijednosti koji u tim odnosima dominira. Važno je napomenuti da kada promišljamo o suvremenom čovjeku, promišljamo i o samima sebi. I sami smo ne tek subjekt refleksije, nego i stvarni objekt. Tu ne možemo pobjeći od sebe, od svojih osobnih razmišljanja i iskustava. Tema koja je naznačena u naslovu Tjedna, pa i samog ovog izlaganja, odnosi se i na nas same, a dakako, pred očima ima i mnoge druge osobe, da ne *reknemo* sve ljude, s kojima smo na istoj vremenskoj i povijesnoj ravni.

Riječ ili pojam spasenje najčešće se, iako ne isključivo, upotrebljava na religijsko-duhovnom području gdje se obično povezuje s nedopuštenim i grešnim ponašanjem, s rizičnim i kritičnim stanjem ili trenutkom u kojemu život samo što nije popustio pred smrću. Tu se dakako prvenstveno misli na duhovni život, odnosno na duhovnu smrt, na prekinuti osobni odnos s Bogom. U sličnom smislu, samo bez transcendentalnih atributa, u humanitarnim akcijama spašavanja, spasenje znači, u zadnji čas život određene osobe ili više njih sačuvati od katastrofalnih tjelesnih i psihičkih posljedica, ili ih čak oteti vjerojatnoj ili gotovo sigurnoj tjelesnoj smrti do koje je moglo dovesti neoprezno i neodgovorno ponašanje pojedinca. U oba slučaja spasenje je povezano s graničnim i krajnjim situacijama i trenucima (*situacija praga*) gdje se život i smrt samo što nisu dotakli.

No kako u religiozno-duhovnom, tako i u sekularnom svijetu pojam spasenje nije nužno ni isključivo povezan s graničnim životnim situacijama, nego se odnosi i na duže i trajnije, da ne *reknemo* trajno životno stanje. U religioznom smislu spasenje tada podrazumijeva *život u vjeri*, ili još preciznije *život u milosti, u zajedništvu s Bogom*, dok u sekularnom svijetu spasenje ustvari

znači blagostanje, odnosno visoki životni standard, zdravlje i bogatstvo.

Nas ovdje prvenstveno zanima spasenje u religiozno-duhovnom pogledu. Riječ je o ponudi toga spasenja suvremenom čovjeku. No i u tom slučaju tema je odveć složena i preširoka, jer kako smo već spomenuli suvremeni čovjek je konkretni čovjek određen s mnoštvom vanjskih čimbenika na koje nije osobno i neposredno imao utjecaj, počevši od svojih roditelja, rodnog mjesta, naroda, religije, kulture... Biti suvremen u jednom zemljopisnom prostoru, tradiciji i kulturi nije isto što i biti suvremen na drugim zemljopisnim širinama i dužinama, u drugoj tradiciji i kulturi. Da ne spominjemo kako spasenje, odnosno sadržaj koji se pod tim pojmom misli, u jednom religijsko-duhovnom sustavu može značiti jedno, a u drugome drugo.

Ovdje prvenstveno mislimo na čovjeka zapadnih društava koja su povijesno obilježena sadržajem, utjecajem i ulogom starogrčke, starorimske, judeo-kršćanske, i u manjem dijelu islamske duhovne baštine. Imamo pred očima izrazito sekulariziranog, autoreferentnog čovjeka, čovjeka tzv. prvog iliti razvijenog svijeta, svijeta visoke i sofisticirane tehnologije, digitaliziranih sustava i virtualnih odnosa. Imamo pred očima sebe i druge u društvu snažnih i sve dubljih društveno-ekonomskih razlika i suprotnosti. Društveni pluralizam, uključujući i onaj religijski i duhovni, praćen je još snažnijom društvenom fragmentacijom, etičkim relativizmom i ravnodušnošću. Prenašli individualizam vodi u patnju osamljenosti i izoliranosti, odnosno odbačenosti. U društvu uspjeha i blagostanja briga za mentalno zdravlje građana postaje sve preča i važnija.

Kriza suvremenog društva unutar kojega se odvijaju i prelamaju proturječja, podjele, sukobi i suprotnosti u samom čovjeku pojedincu počiva na nerazriješenom pitanju: tko je zapravo

čovjek. Odgovor na pitanje tko je čovjek, naznačuje i odgovor gdje je, i u čemu se sastoji njegovo spasenje. Kako nema jasnog i jedinstvenog odgovora na pitanje tko je čovjek, tako nema ni jasnog i jedinstvenog odgovora u vezi s njegovim spasenjem. Šumu odgovora na pitanje tko je čovjek prati jednako nepregledna šuma raznih ponuda spasenja.

Odgovor na ključno pitanje, tko je čovjek, mi tražimo u kršćanskoj antropologiji koja se temelji i nadahnjuje na Objavi, te u svjetlu povijesti spasenja (*historia salutis*) kako je posvjedočena u toj istoj Objavi odgovaramo na pitanje gdje je, i u čemu se sastoji čovjekovo spasenje. Ispravno i cjelovito razumijevanje čovjeka, kao i ispravno i cjelovito razumijevanje spasenja, pruža nam priliku za razmišljanje o čovjekovoj sposobnosti i mogućnosti ispravnog izbora pred mnoštvom različitih ponuda.

S kršćanskog stajališta, uvjereni smo da temeljne istine o čovjeku zasnovane na Objavi, kao i temeljni sadržaj i shvaćanje spasenja u svjetlu te iste Objave, uza svu različitost zemljopisnog, povijesnog, političkog, društveno-ekonomskog, duhovno-religijskog i kulturnog konteksta koji određuje u velikoj mjeri život i suvremenost pojedinoga čovjeka, vrijede za sve ljude. Prema kršćanskom shvaćanju, temeljna i osnovna istina o čovjeku i njegovu spasenju može biti samo jedna i univerzalna, uvijek jednako svježja i suvremena.

Uvodnom dijelu izlaganja nastoje se razjasniti pojmovi opravdanja i spasenja te njihova primjena u pavlovskim spisima. Važno je naglasiti da se u autentičnim Pavlovim (protopavlovskim) spisima koristi izvorno židovska terminologija opravdanja, bliska kršćanima iz židovstva, ali s novom kristološkom značajkom oproštenja grijeha i ponovnim uspostavljanjem odnosa i zajedništva s Bogom putem Kristove spasonosne, otкупiteljske smrti (i uskrsnuća) koja nas vraća na put spasenja. U deuteropavlovskim spisima, koji se pripisuju njegovim učenicima, više se koristi izravna terminologija spasenja koja je puno bliža kršćanima iz poganstva, tj. nežidovima.

U prvom dijelu izlaganja obrađuje se govor o opravdanju u Poslanici Galaćanima, u kontekstu Pavlove žustre rasprave s judaizantima, kršćanskim propovjednicima židovskog podrijetla, koji su naknadno došli među pavlovske kršćane u Galaciji i zahtijevaju od njih da se obrežu i opslužuju židovske propise kako bi se spasili i kako ne bi bili proganjani od strane judeokršćana. Pavao na temelju dokaza iz iskustva novog života u Kristu samih Galaćana, iz svakodnevnog života te iz Pisma nastoji ukazati na opasnost ovog zahtijeva jer obezvrjeđuje Kristovu žrtvu na križu, koja je jedini izvor opravdanja i pomirenja s Bogom. On jasno naglašava da se opravdavamo i spašavamo po vjeri u Isusa Krista, a ne vršenjem djela Zakona, zato što je spasenje Božji dar, a ne ljudska zasluga te se ničim ne može samostalno zaslužiti.

Drugi dio izlaganja proučava govor o opravdanju u Poslanici Rimljanima u kojoj se Pavao obraća zajednici većinski židovskog podrijetla koju nije osnovao te je oprezniji u svom stavu prema Zakonu i židovskim propisima kada izlaže svoje evanđelje i teologiju opravdanja. On se nada da će mu ova zajednica zbog svojih veza s maticom Crkvom u Jeruzalemu pomoći u njegovom daljnjem misionarskom djelovanju i približavanju judeokršćanskim zajednicama. Odbijanje Pavlovog navještaja evanđelja Krista rassetoga kao jedinog izvora opravdanja i spasenja

doc. dr. sc. Tomislav Zečević

Opravdanje i spasenje u pavlovskim spisima

bez obveze obrezanja i opsluživanja židovskog Zakona moglo je dovesti do raskola Crkve na dva dijela, na judeokršćanske zajednice židovskog podrijetla i na etnokršćanske zajednice ne-židovskog podrijetla u Maloj Aziji i Grčkoj, koje je sam Apostol osnovao. Pavao u ovoj poslanici naglašava pojam pravednosti Božje, koji predstavlja sažetak njegovog evanđelja, kao spasonosno djelovanje Božje u Isusu Kristu kojim su svi ljudi pomireni s Bogom jer su svi, Židovi i nežidovi, sagriješili te je svima potrebno opravdanje koje se postiže samo po vjeri u Isusa Krista, a ne vršenjem djela Zakona.

Treći dio izlaganja ukratko obrađuje ostale Pavlove poslanice, poput Poslanice Filipljanima i Druge poslanice Korinćanima, koje se barem djelomično dotiču teme opravdanja te izražavaju tragove unutarcrkvenih sukoba između prožidovske struje koja traži obvezu opsluživanja zakona kao uvjet za spasenje i Pavla te drugih kršćana koji se tome opiru jer bi nametanje židovskog Zakona kršćanima značilo da je Krist uzaludno umro.

U četvrtom dijelu obrađuju se deuteropavlovske poslanice, poput Poslanice Kološanima i Poslanice Efežanima, koje se pripisuju Pavlovim učenicima. Ove poslanice izbjegavaju židovsku terminologiju opravdanja koju Pavao koristi kako bi naglasio da su oni koji su opravdani u Kristu na putu spasenja, ali samo u nadi jer spasenje predstavlja buduću stvarnost (vremenska eshatologija). Spomenute poslanice naglašavaju više sadašnji elemenat spasenja koje je već prisutno i ostvareno na nebu (prostorna eshatologija) te su po krštenju vjernici zajedno s Kristom već ovdje na zemlji na otajstven način oživljeni i uskrišeni, a to znači već i spašeni, iako konačno spasenje ostaje budućí događaj.

U završnom dijelu izlaganja naglašava se da iako problematika opravdanja po vjeri u Isusa Krista ili vršenjem djela Zakona predstavlja unutarcrkveno pitanje, ono ipak donosi dvije

poprilično različite i nespojive vizije spasenja. S jedne strane opravdanje po vjeri naglašava Božju inicijativu te prikazuje opravdanje i spasenje kao nezasluženi Božji dar, dok naglasak na potrebu opsluživanja djela Zakona stavlja naglasak na ljudsku inicijativu i mogućnost samospasenja. Potonji izvanjski zakonski pristup ne samo da ne odražava kršćansku viziju spasenja, već ugrožava same temelje kršćanske vjere stavljajući u pitanje spasonosnu vrijednost Kristove žrtve na križu. Naime, ako se možemo spasiti svojim vlastitim djelima, onda Kristova smrt postaje nepotrebna i suvišna te se postavlja pitanje za koga je onda i zašto je uopće Krist trpio i umro na križu. Stoga se nameće zaključak da je nemoguće istinski vjerovati u Isusa Krista i istovremeno tražiti dodatni izvor opravdanja i spasenja, bilo u kontekstu židovskog zakona i propisa bilo u kontekstu nekih drugih ljudskih počela. U kontekstu kršćanske zajednice opravdanje predstavlja obnovu odnosa s Bogom isključivo po oproštenju grijeha po vjeri u Isusa Krista po kojoj bivamo spašeni.

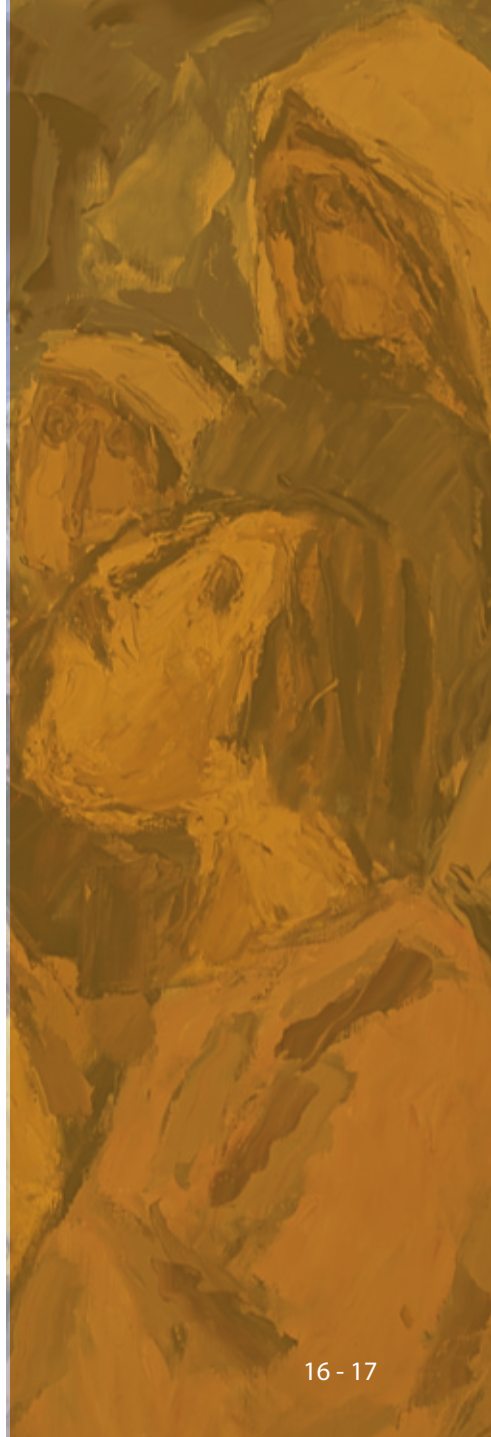
izv. prof. dr. sc. Ivan Dodlek

U potrazi za izgubljenom puninom: neke filozofijske pretpostavke za kršćanski govor o spasenju u (post)sekularnom dobu

Sekularizam je – kao razdoblje antropocentričnog zaokreta – transformirao transcendentnu (kršćansku) ideju spasenja u imanentni okvir kojega, u grubim crtama, oblikuje znanstveno-tehnički um subjektivistički ustrojenog neprobojnog *jastva* u njegovu nastojanju da svojim vlastitim snagama preoblikuje život (kulturu) radi što većeg osobnog i društvenog napretka i blagostanja. Budući da su se sekularni narativi o mogućnostima neograničenog napretka, snazi redukcionističkog znanstveno-tehničkog uma, radikalnom individualizmu kao oslobođenju pojedinca od svakog autoriteta i političkim utopijama o savršenim oblicima društvenog života pokazali neuspjelim mitovima – koji su doveli do neviđenih oblika totalitarizma, nasilja, ratova, egzistencijalnog besmisla, međuljudske otuđenosti i globalne nejednakosti –, različite postsekularne teorije slažu se u jednome: religija je, sada tek kao jedna od mnogih opcija oblikovanja života (kulture) u pluralnom društvu, ponovno dobrodošla u pregovorima oko mogućih rješenja za poteškoće suvremene epohe. U tom kontekstu, problem kojega se ovdje istražuje s polazišta filozofije religije jest u pitanju: Kako govoriti o religijskom (kršćanskom) spasenju u novim postsekularnim uvjetima kulturalnog pluralizma?

Cilj izlaganja je ukazati na neke filozofijske pretpostavke za takav govor. Pokazuje se da su te pretpostavke iznutra povezane s idejom punine koja predstavlja duhovni okvir za ostvarenje ljudske dobrobiti u vidu osmišljavanja ljudskog života. Teza je da ideja punine – unutar koje je moguće ostvarenje duhovno bogatijeg, dubljeg, dostojanstvenijeg i vrjednijeg življenja – upućuje na pretpostavku otvorenosti prema transcendenciji (nasuprot dominaciji zatvorene sekularne verzije imanentnog okvira), zatim na pretpostavku cjelovitijih dimenzija zajedniš-

tva (u odnosu na modernu fragmentaciju društvenosti uzrokovanu hermetičkom autonomijom pojedinca), te pretpostavku održivijih oblika blagostanja (s obzirom na razarajuće oblike potrošačke kulture). Kako su ove pretpostavke punine izgubile svoju snagu u razdoblju moderne koju je obilježio sekularizam, postsekularni senzibilitet pokazuje nostalgiju za njihovim ponovnim otkrivanjem u novim kulturalnim uvjetima.

prof. dr. sc. Siniša Zrinščak

Spasenje i hrvatsko društvo: sociološka perspektiva fragmentirane religioznosti i fragmentiranog društva

Izlaganje je podijeljeno u dva dijela. U prvome će se sažeti te reinterpretirati dostupna istraživanja o religioznosti u hrvatskom društvu. Mada je jasno da je slika religioznosti vrlo složena, manje se pozornosti u javnosti, ali i u znanstvenom diskursu, posvećuje detaljima te slike. Dok je religija, na društvenoj razini, u 1980-ima i 1990-ima većinski funkcionirala kao „sveti svod“ hrvatskog naroda, sada su na djelu suprotstavljeni procesi: pad crkvene religioznosti, individualizacija i pluralizacija osobne religioznosti, ali i izrazito javno djelovanje koje ima obilježje manjinske i osporavane religioznosti. U drugom će se dijelu sažeti i reinterpretirati postojeće spoznaje o hrvatskom društvenom razvoju iz globalnog kuta gledanja.

Podaci govore da su klasične i naslijeđene društvene podjele (spolne, dobne, regionalne, klasne i ideološke) upotpunjene novim podjelama i neizvjesnostima, ponajprije onima koje uzrokuju migracije, kao i neizvjesna politička situacija u svijetu. Osobito su neizvjesni učinci uporabe digitalnih tehnologija. Premda kod nas nema dovoljno istraživanja ona u drugim zemljama govore da sve više živimo u paralelnim stvarnostima, a što ima poguban učinak na ionako krhku društvenu koheziju. Na kraju će se izlaganja predstaviti mogući scenariji utjecaja digitalnih tehnologija na shvaćanje i življenje religioznosti.

Uspisima patrističkih teologa ne može se pronaći sustavan i jedinstven nauk o spasenju, no soteriologija je neizostavan čimbenik nauka koji je na korist vlastitih zajednica artikulirala praktična i pastoralno usmjerena patristička teološka misao.

Uslijed uvijek novih potreba koje su iziskivale nove odgovore, rano kršćanstvo nije iznjedrilo jedinstvenu i sustavnu teoriju o spasenju. Izlaganje najprije iznosi važnije, u ono doba raširenije naglaske koji omogućuju uvid u značajke patrističkog pristupa spasenju. Potom donosi pregled teologija spasenja kroz susljedna razdoblja otačkog doba izlažući ocrte soteriologija prominentnih teologa koji su svojim pristupima kršćanskom obećanju spasenja dali jedinstvene doprinose. Razlike u njihovu pristupu spasenju i naglascima prvenstveno valja pripisati specifičnim izazovima i aktualnim pitanjima pojedinog razdoblja otačkoga doba, kao i one me ili pak onima kojima su pojedini autori oponirali.

U pitanju su teologije spasenja koje bi mogle dati svojevrstan doprinos budućima; o tome valja prosuditi na temelju njihova ocrta, vodeći pritom pomno računa o specifičnosti prilika i izazova patrističkog razdoblja u odnosu na one suvremenog doba.

Ključne riječi: *spasenje; soteriologija; Isus Krist; Presveto Trojstvo; patristika; rano kršćanstvo.*

izv. prof. dr. sc.
Vanda Kraft Soić

**Patristički
pristupi
spasenju:
crkveni oci
i njihova
aktualnost**

izv. prof. dr. sc.
Nedjeljka s. Valerija Kovač

Suvremene tendencije neopelagijanizma i neognosticizma u svjetlu kršćanskoga poimanja spasenja

Neopelagijanizam i neognosticizam dva su izraza koja se na poseban način pojavljuju u izjavama i dokumentima pape Franje. Ne označavaju povratak starih hereza iz prvih stoljeća kršćanstva u doslovnom smislu, nego opisuju suvremene antropološke težnje prema postignuću spasenja, koje općenito pokazuju paralele sa starim krivovjerjima. Neopelagijanizam izražava individualističkog i radikalno autonomnog čovjeka koji se oslanja na vlastite ljudske snage u postizanju spasenja bez spoznaje vlastite ovisnosti o Bogu i o drugima. Neognosticizam opisuje subjektivizam sukladno kojemu čovjek traga za pukim nutarnjim spasenjem te se zatvara u nutarnju sferu i oblike duhovnosti koje zanemaruju tjelesnu dimenziju i djela ljubavi. Ni jedan oblik ne može potpuno ispuniti ljudsku čežnju za spasenjem u cjelovitom smislu.

U kršćanskoj perspektivi, potpuno ostvarenje čovjeka nije moguće ostvariti bez božanske intervencije i milosti, koja nam je darovana Isusom Kristom, jedinim Spasiteljem. Autentično kršćansko poimanje spasenja je kristocentrično i cjelovito. Spasenje ima bitno relacijsku dimenziju, jer se ostvaruje u pomirenom i novom odnosu s Kristom, iz čega proizlazi novi poredak odnosa s drugima u svijetu. U nutarnjoj osobnoj perspektivi, spasenje uključuje kako otkupljenje čovjeka (oslobođenje od grijeha) tako i preobrazbu njegovih grijehom ranjenih duhovnih snaga. Na subjektivnoj razini, spasenje se ostvaruje u trajnom dijalogu između Božje milosti i ljudske slobode.

Ključne riječi: spasenje i otkupljenje; Isus Krist Spasitelj; čovjek u suvremenoj kulturi; Božja milost i ljudska sloboda.

Religijski pluralizam svojstven današnjem globalnom svijetu poziva kršćansku teologiju da se zapita o ulozi drugih religija u Božjemu naumu i u kojem odnosu one stoje pred jedinstvenošću i univerzalnošću Božjega spasenja ostvarenog jednom zauvijek u Isusu Kristu. (Poslije)koncilsko učiteljstvo Crkve priznaje u drugim religijama zrake istine, sjemenke Riječi, elemente milosti i posvećenja, i to ne samo u srcu i duhu ljudi, nego i u posebnim obredima i kulturama narodâ, koji se, premda nesavršeni, mogu smatrati „pripravom za evanđelje“. Katolička teologija odavno ne isključuje mogućnost spasenja „nekršćana“ na individualnoj razini i izvan Crkve, ukoliko teže k istini, čine dobro i žive po svojoj savjesti, ali to spasenje temelji na univerzalnoj prisutnosti Duha Svetoga i djelovanju Trojedinoga Boga u ljudskoj povijesti, koji svoj vrhunac nalaze u utjelovljenju i vazmenom događaju Isusa Krista, na kojemu i sljedbenici drugih religija na otajstveni način participiraju. Međutim, nameće se temeljno pitanje: imaju li i u kojoj mjeri druge religije spasenjsku vrijednost po sebi ili ostaju reducirane i ovisne o Kristovoj objavi? Teologija religija još nema dovoljno definirani epistemološki status da jednoznačno odgovori na to pitanje koje, prema tome, ostaje otvoreno (usp. Međunarodna teološka komisija, *Kršćanstvo i religije*, br. 81). Unatoč tome, ovo je pitanje od prvotne važnosti jer se izravno tiče biti kršćanske objave, poimanja istine, smisla i poslanja Crkve te pretpostavki međureligijskoga dijaloga.

Pitanje spasenja preosjetljivo je da ga se svodi na razinu doktrinarnih tvrdnji ili teoloških teorema, nego zaslužuje da bude obuhvaćeno u njegovoj egzistencijalnoj, povijesno-kulturološkoj pa i društveno-političkoj dimenziji. Zato će se predavanje najprije osvrnuti na poimanje spasenja u velikim religijskim tradicijama Istoka (hinduizam, budizam, konfucijanizam, taoizam) i monoteizma (židovstvo, kršćanstvo i islam). Zatim će se u kratkim crtama prikazati domete i granice triju glavnih

izv. prof. dr. sc. Tomislav Kovač

Univerzalnost Kristova spasenja i druge religijske tradicije

modela teologije religija: ekskluzivistički ekleziocentrizam (izvan Crkve nema spasenja), inkluzivistički kristocentrizam (izvan Krista nema spasenja) i pluralistički teocentrizam (izvan Boga nema spasenja, neovisno o Kristovoj objavi). Istaknut će se i neka druga teološka promišljanja koja nastoje obrazložiti jedinstvenost i univerzalnost Kristova spasenja, bez umanjivanja objektivnih vrijednosti drugih religijskih tradicija. Komparativan pristup religijama može obogatiti kršćansko razumijevanje spasenja. U tu svrhu, korisno je istaknuti tri originalna aspekta kršćanskog spasenja: spasenje kao besplatan dar, kao cjelovito čovjekovo ozdravljenje i kao izraz solidarnosti između Boga i čovjeka.

Ključne riječi: *kršćanstvo i religije; spasenje; teologija religija; kristocentrični inkluzivizam; međureligijski dijalog.*

Premda tema spasenja nije tako česta kao kod teologâ, ovoj temi u novije vrijeme pristupaju brojni filozofi različitih teorijskih školâ, mišljenjâ i tradicijâ. Budući da se u suvremenim filozofskim raspravama neizbježno otvara pitanje uzroka različitih kriza u kojima se nalazi čovjek današnjice, spasenje – bilo da je shvaćeno kao egzistencijalni zahtjev, društvenopovijesni imperativ ili pak nostalgični (i melankolični) povratak odnosu čovjeka i Boga – zadobiva pomalo neočekivan, ali značajan interes i u nekim filozofskim tradicijama za koje na prvi pogled ne bismo očekivali takav interes. U radu će se stoga pristupiti temi spasenja u kontekstu misli filozofâ kao što su Slavoj Žižek, Giorgio Agamben, Gianni Vattimo, Jean Luc Marion i John Caputo. Bilo da slijede Heideggerovu (Vattimo i Caputo), Nietzscheovu (Vattimo), Hegelovu (Žižek), Derridovu (Marion i Caputo) ili pak neku drugu filozofsku tradiciju, oni svojim tekstovima pokazuju da se o spasenju i danas može govoriti iz različitih, ne nužno teoloških teorijskih očista.

doc. dr. sc. Ivan Majić

Kako govoriti o spasenju danas? Mogući motivi (ne)religijskog govora o spasenju

dr. sc. Ivan Pleše

Otkupljenje i pobožanstvenjenje: istočno i zapadno poimanje spasenja

Izlaganje pod naslovom „Otkupljenje i pobožanstvenjenje: istočno i zapadno poimanje spasenja“ otvara jedno od središnjih pitanja kršćanske soteriologije – odnos između Kristova otkupiteljskog djela i konačnog čovjekova cilja: zajedništvo s Bogom. Istočna i zapadna teološka tradicija razvile su različite, ali komplementarne modele razumijevanja tog otajstva. U istočnom, patrističkom okviru, spasenje se ponajprije shvaća kao kozmička pobjeda nad zlom, smrću i grijehom te kao *pobožanstvenjenje* (θέωσις, *deificatio*), utemeljeno na Atanazijevoj tezi da se Logos utjelovio kako bi čovjek bio *pobožanstvenjen* (*De Incarnatione* 54,3: Αὐτὸς γὰρ ἐνηνθρώπησεν ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν). Spasenje ima ontološku i terapeutsku dimenziju: Krist utjelovljenjem i uskrsnućem obnavlja čovjekovu narav i vraća ga u zajedništvo s Bogom.

Zapadna skolastička teologija, osobito od Anzelma Canterburyjskog nadalje, naglašava pravni i zadovoljštinski aspekt otkupljenja (*redemptio*), tumačeći Kristovu žrtvu kao zadovoljštinu (*satisfactio*) Božjoj pravednosti i temelj čovjekova opravdanja (*iustificatio*). Iako takav model, pod utjecajem feudalnog sustava, riskira redukciju otajstva na pravnu shemu, on istodobno naglašava realnost grijeha i nužnost slobodnog pristanka na Božju milost.

Suvremena teologija, osobito u ekumenskom kontekstu, nastoji prevladati jednostrane interpretacije i uspostaviti sinergijski pristup: utjelovljenje, križ i uskrsnuće shvaćaju se kao jedinstveno djelo božanske ljubavi koje *otkupljuje* i *pobožanstvenjuje*. Tako se zapadni soteriološki pojam „zadovoljština“ i istočni „theosis“ očituju kao dvije perspektive istoga misterija – Isusa Krista koji otkupljuje čovjeka od grijeha i uvodi ga u zajedništvo života Trojstva.

U predavanju se polazi od ekleziologije zajedništva koja je zacrtana na Drugom vatikanskom koncilu i dalje razvijana u poslijekoncilskom vremenu. Svjesni smo da živimo u društvu u kojem se, između ostaloga, povlači i individualistička kultura. Crkva je dio društva. Živi i djeluje u određenom društvenom okruženju i poimanju svakodnevne stvarnosti. No, Crkva kao zajednica ljudi koju je htio i osnovao Isus Krist jest zajedništvo, *communio*. Živi svoje zajedništvo s Isusom Kristom, a to zajedništvo povlači sa sobom i zajedništvo s drugima, sa svima. Isus Krist obvezuje svoje učenice i učenike da žive za druge. U zajedništvu s Kristom, moguće je ispravno živjeti za druge (usp. *Spe salvi*, br. 28).

Crkva svoje cjelokupno djelovanje i život oblikuje u svjetlu ekleziologije zajedništva. U kontekstu izrečenoga, razvijat će se tema predavanja. Potrebno je voditi brigu o vlastitom spasenju, ali dužnost nam je brinuti se za spasenje drugih oko nas. Pred Bogom ne stojimo samo kao pojedinci, nego i kao obitelji, župne zajednice te razne katehetske i interesne zajednice (živi vjernički krugovi), i dr. U zajedništvu s drugima čovjek se razvija u svojim dimenzijama i u svojim odnosima. U predavanju se promišljaju određene mogućnosti i načini osvješćivanja spasenja kao komunitarne tj. zajedničarske i crkvene stvarnosti.

prof. dr. sc. Josip Šimunović

Od spasenja duše do komunitarne dimenzije spasenja u pastoralnoj praksi

dr. sc. Andrija Miličević

Župnik između službenika i služitelja spasenja

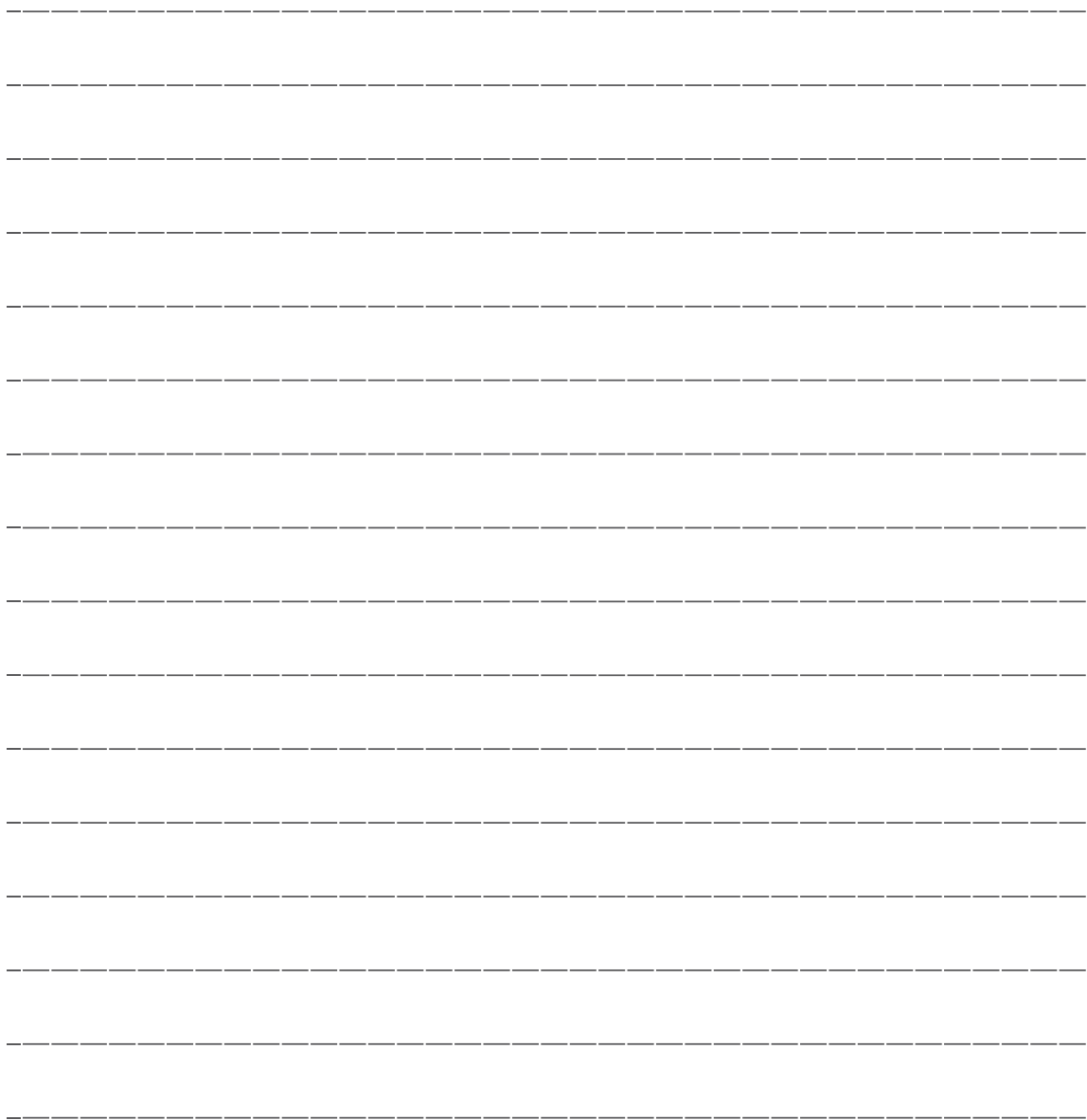
Kako biti više služitelj spasenja, a manje službenik, vjerojatno je pitanje mnogih župnika. U našem izlaganju želimo promotriti neke od izazova, kao i mogućnosti u življenju i vršenju poslanja župnika na veću korist povjerene mu zajednice i slavu Božju.

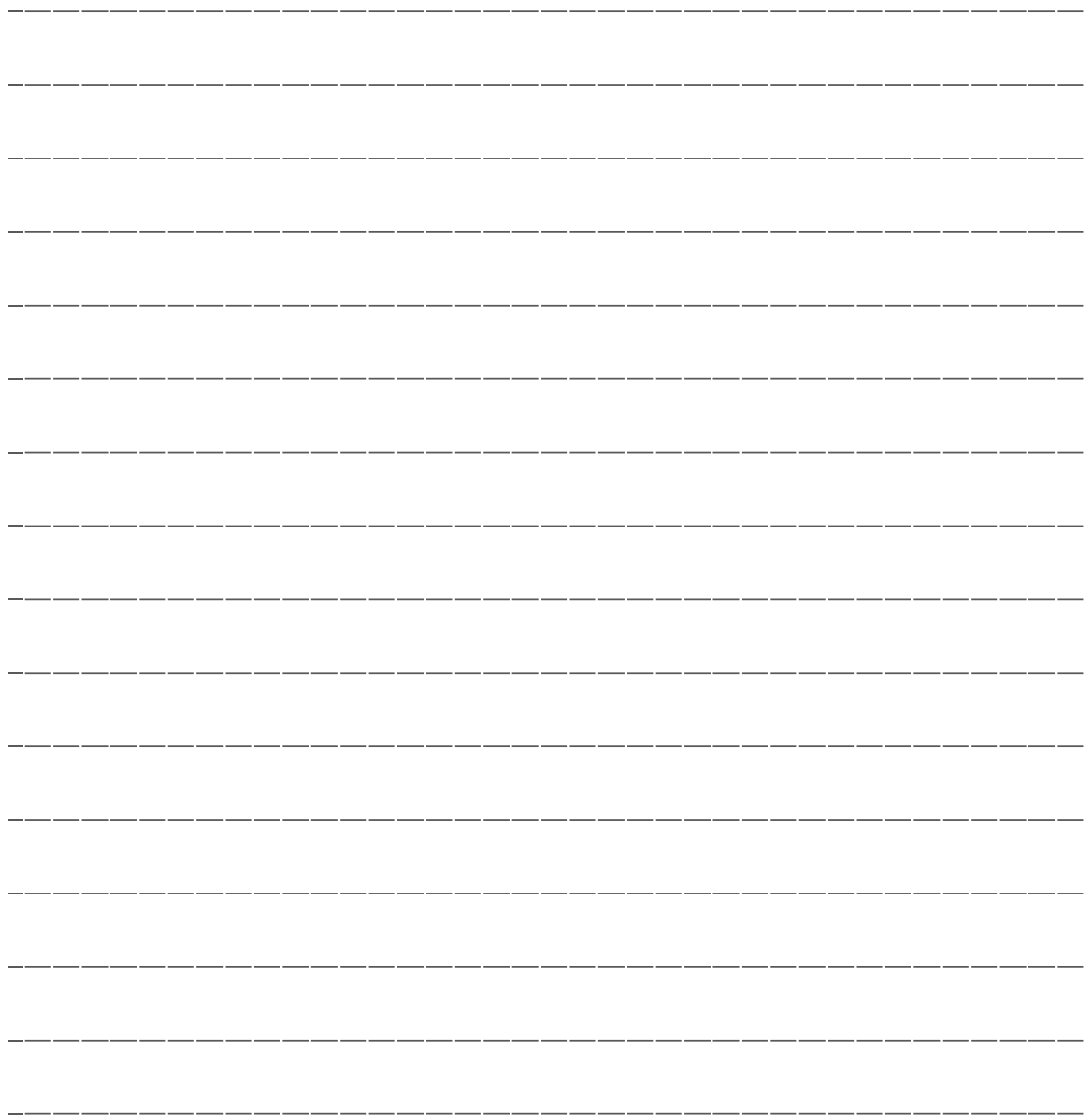
Župnik u župnoj zajednici može biti vjerodostojan služitelj spasenja kada njegovo pastoralno djelovanje nije reducirano na formalno upravljanje obredima i administrativnim zadacima, nego kada se očituje u integraciji teološke misli, svjedočkog stila života te konkretne pastoralne prakse ljubavi i služenja. To podrazumijeva približavanje Kristove ponude spasenja **svima** u svakodnevnom životu, a što znači pratiti obitelji i pojedinca u krizama, biti prisutan u patnji, radosti i konkretnosti života te djelovati u promicanju solidarnosti, socijalne pravde i brige za marginalizirane. Vjerodostojnost se pokazuje i kroz sustavno oblikovanje čovjekova srca kroz katehezu, duhovno-pastoralne razgovore, duhovne susrete i liturgijsko sudjelovanje, kako bi spasenje postalo iskustvo, a ne ostalo apstraktna ideja. Time se pastoralna služba uzdiže iznad puke funkcionalnosti i postaje autentičan prostor gdje čovjek u odnosu s Bogom i bližnjima može doživjeti puninu života i preobražavajuću dimenziju spasenja.

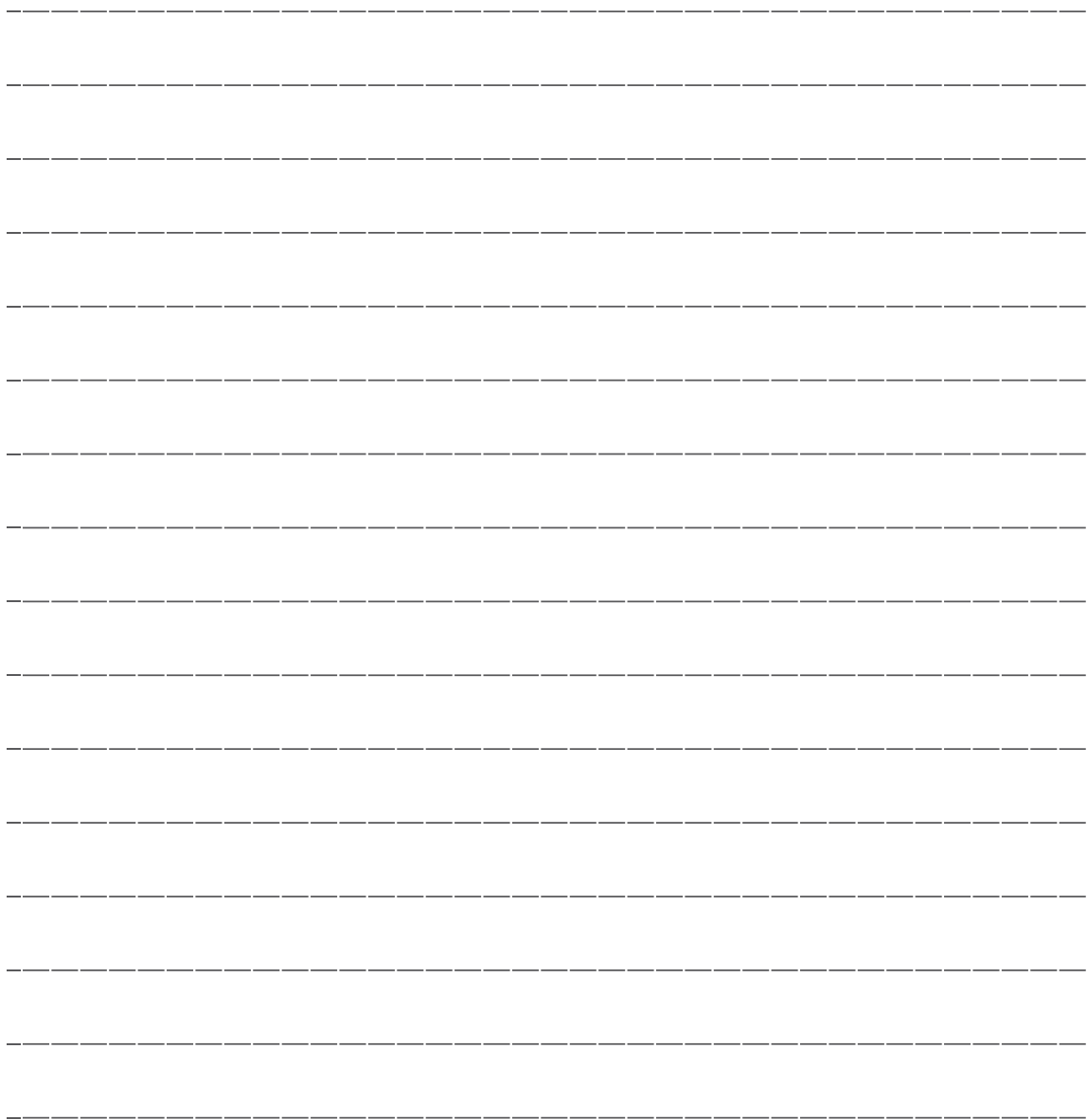
Za ostvarenje toga poslanja potrebno je: razvijati svećeničko bratstvo; brinuti na razini institucionalne Crkve da se župnika što više birokratski rasterećuje za mogućnost služenja i naviještanja; osposobljavati vjerni Božji puk povjeravajući mu ono u čemu su njegove kompetencije, razvijajući tako supsidijarnu suodgovornost u poslanju i djelovanju Crkve; ...

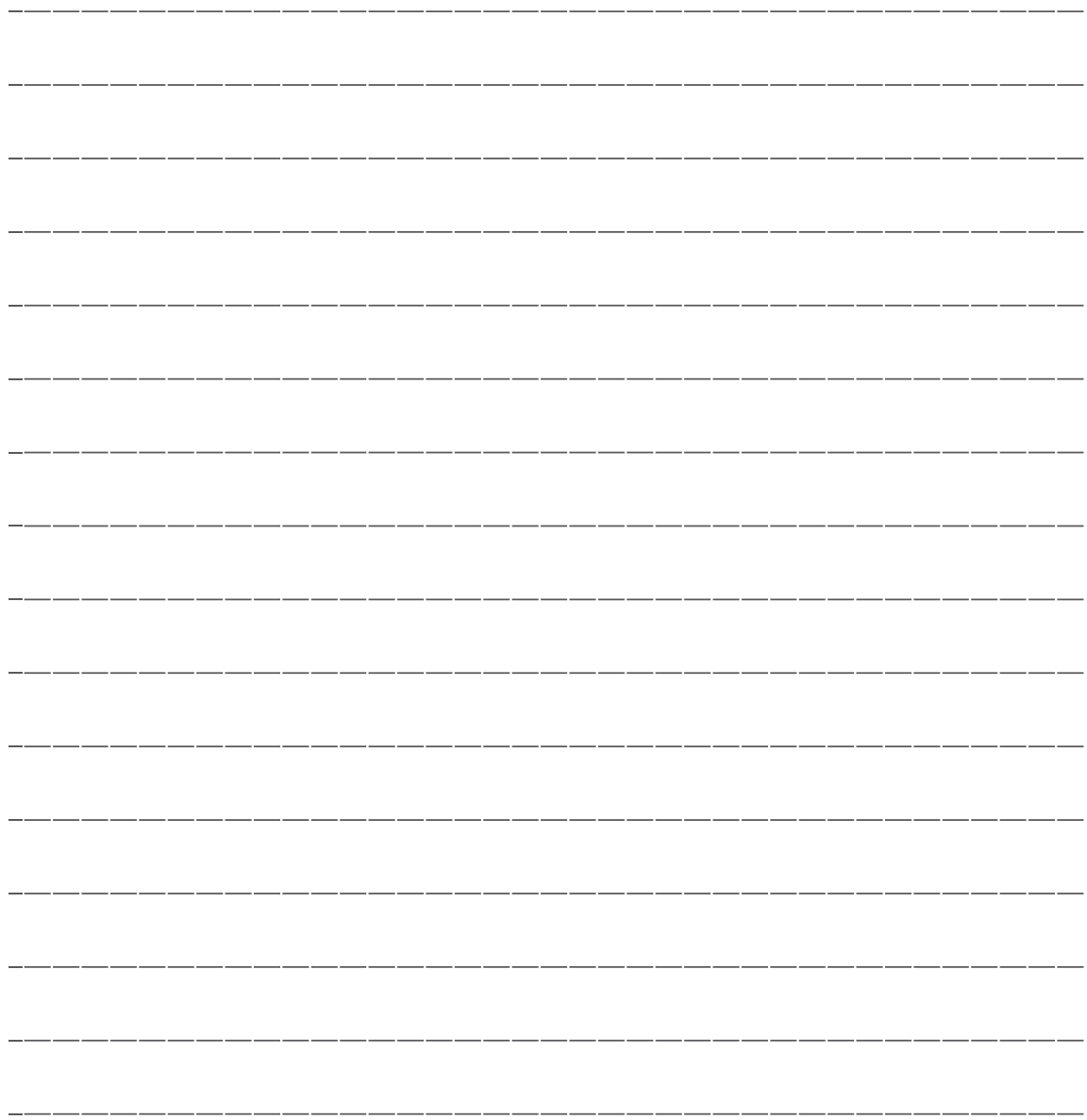
Ključne riječi: *služitelj spasenja; identitet i misija svećenika; navještaj; pastoralno djelovanje; supsidijarna suodgovornost; misionarska Crkva.*

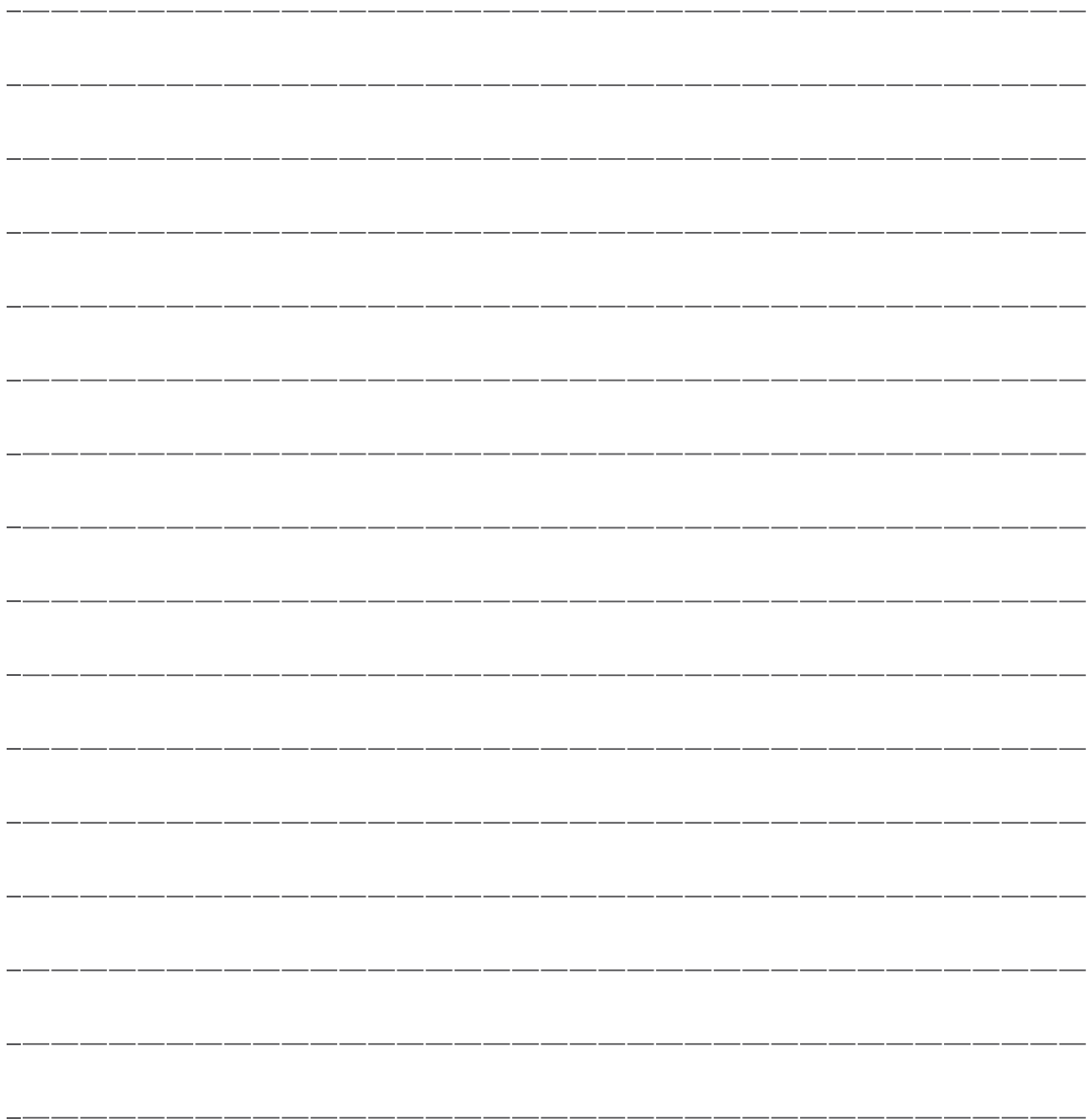
Bilješke

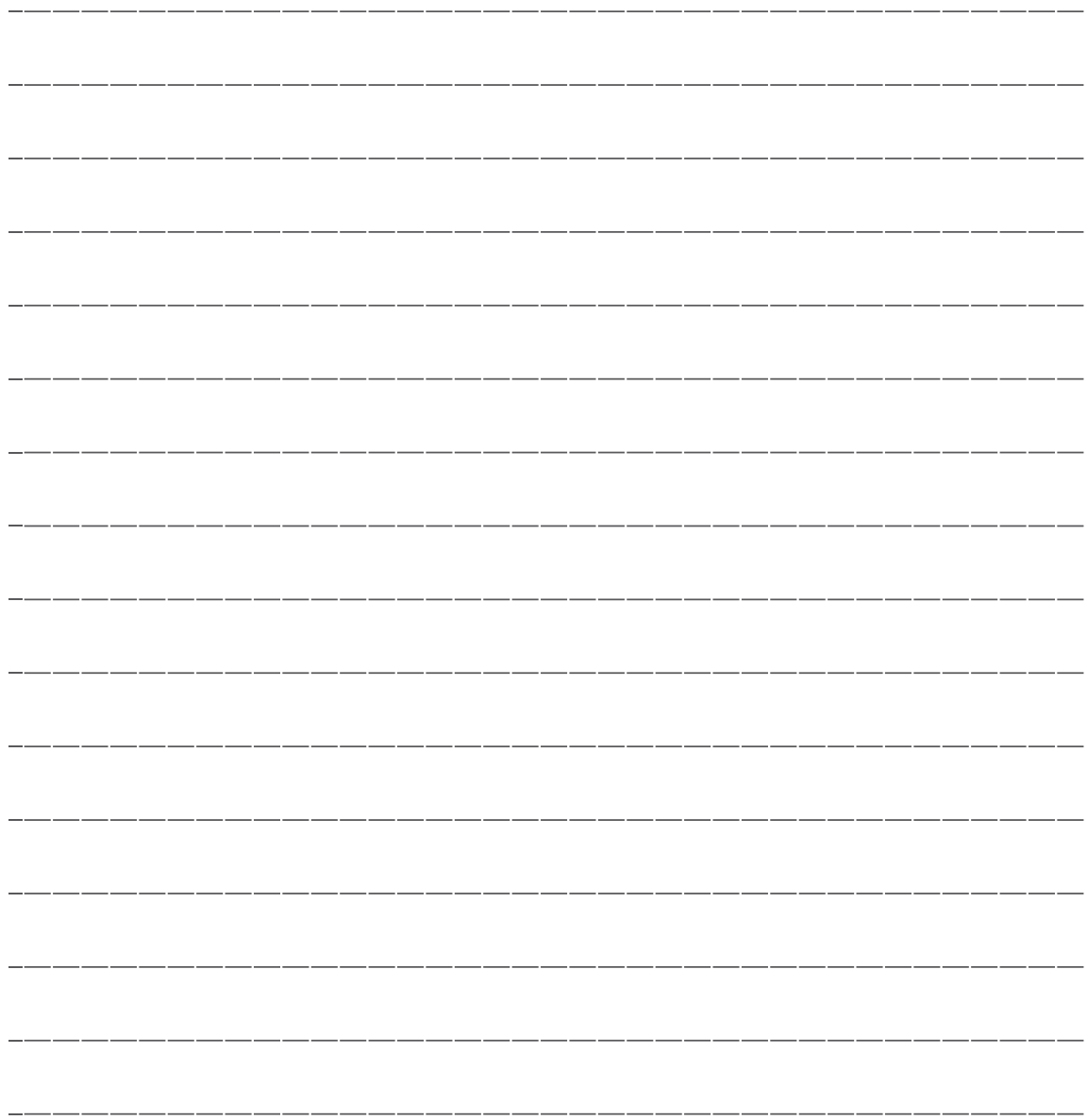

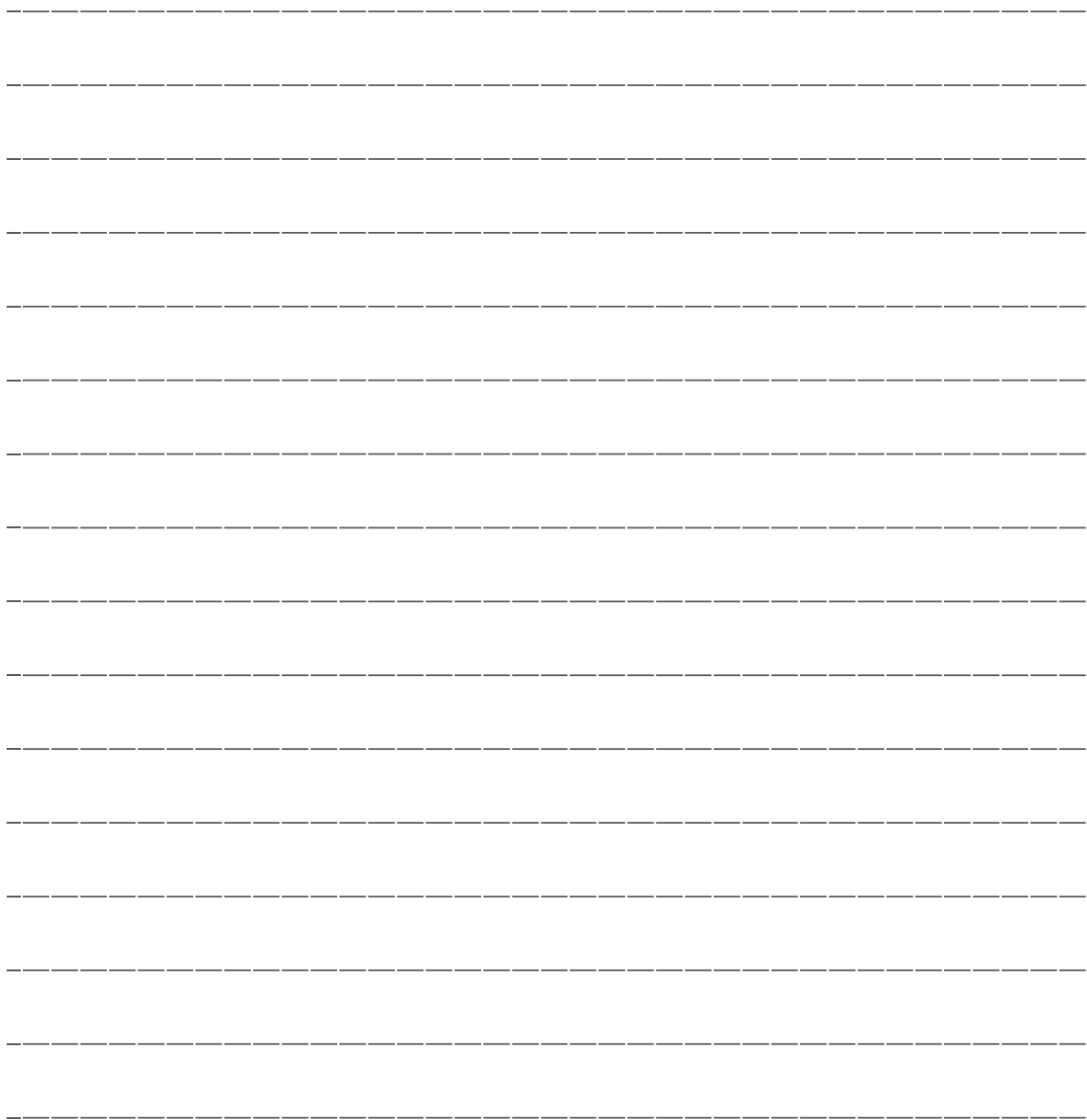

Sadržaj

TEMA 66. TEOLOŠKO-PASTORALNOG TJEDNA	2
PROGRAM.....	6
SAŽECI PREDAVANJA	9
Suvremeni čovjek pred ponudom spasenja	10
Opravdanje i spasenje u pavlovskim spisima	13
U potrazi za izgubljenom puninom: neke filozofijske pretpostavke za kršćanski govor o spasenju u (post)sekularnom dobu	16
Spasenje i hrvatsko društvo: sociološka perspektiva fragmentirane religioznosti i fragmentiranog društva	18
Patristički pristupi spasenju: crkveni oci i njihova aktualnost	19
Suvremene tendencije neopelagijanizma i neognosticizma u svjetlu kršćanskoga poimanja spasenja	20
Univerzalnost Kristova spasenja i druge religijske tradicije	21
Kako govoriti o spasenju danas? Mogući motivi (ne)religijskog govora o spasenju	23
Otkupljenje i pobožanstvenjenje: istočno i zapadno poimanje spasenja	24
Od spasenja duše do komunitarne dimenzije spasenja u pastoralnoj praksi	25
Župnik između službenika i služitelja spasenja	26
BILJEŠKE	27

SUVREMENI ČOVJEK PRED PONUDOM SPASENJA

Sažeci predavanja

Nakladnik: Glas Koncila

Grafičko oblikovanje: Blaženka Matić

Tisak: Hlad. d.o.o.

Popust za sudionike TPT-a!

-10%

Na cjelokupni asortiman u svim knjižarama Verbum!
(popust se ne odnosi na web knjižaru, izdanja Kršćanske sadašnjosti i školskih udžbenika)

Popust se realizira od 20.1. do 22.1. uz predočenje ovog letka.

**VELIKA
ZIMSKA
AKCIJA**

u svim knjižarama Verbuma
i na web knjižari
verbum.hr

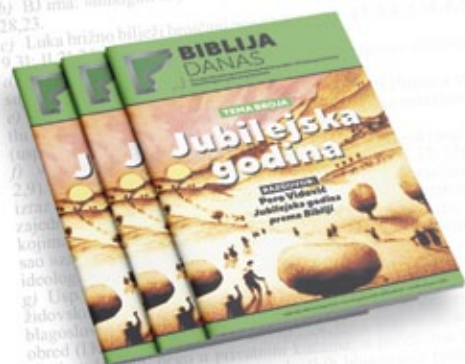
20.-22.1.'26

Akcija se odnosi isključivo na naslove naklade Verbum s preko 900 vrijednih i zanimljivih naslova.

Popusti se ne mogu kombinirati s drugim popustima i akcijama i članskim pogodnostima kluba Verbum.

Za Vašu teološku i duhovnu kulturu.

KRŠĆANSKA SADAŠNJOST
s Vama od 1968.

Teološko-pastoralni tjedan znanstveni je i pastoralni skup teologa u promišljanju nad aktualnim temama koje dotiču život Crkve, s ciljem trajne izobrazbe i usavršavanja nositeljâ službi i poslanja u Crkvi: biskupâ, prezbitera i đakonâ, redovnika i redovnica te vjernika laika. Skup je otvoren i svima koji se zanimaju za te teme.

Organizator

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Vlaška 38, 10 000 Zagreb

Tel.: (01) 21 17 624

E-mail: kbf@kbf.unizg.hr

Mjesto održavanja

Nadbiskupijski pastoralni institut,

Kaptol 29a, 10 000 Zagreb

Tel. (01) 55 22 000

E-mail: pastoralni.institut@zg-nadbiskupija.hr

U glazbenom dijelu sudjeluje:

Mješoviti zbor Instituta za crkvenu glazbu KBF-a Sveučilišta u Zagrebu

pod ravnanjem prof. Danijele Župančić i uz glazbenu pratnju doc. art. Milana Hibšera.

Povjerenstvo za Teološko-pastoralni tjedan

Doc. dr. sc. Jakov Rađa, predsjednik

Dr. sc. Milan Dančuo, član

Izvr. prof. dr. sc. Stipo Kljajić, član

Prof. dr. sc. Janez Vodičar, vanjski član (Ljubljana)

Prof. dr. sc. Darko Tomašević, vanjski član (Sarajevo)

Skup je sufinanciran od Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

